Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NILSA VĀLA [*Nils Wahl*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 16. oktobrī[1]

**Apvienotās lietas C-482/13, C-484/13, C-485/13 un C-487/13**

**Unicaja Banco SA**
**pret**
**José Hidalgo Rueda (C-482/13),**
**María del Carmen Vega Martín (C-482/13),**
**Gestión Patrimonial Hive SL (C-482/13),**
**Francisco Antonio López Reina (C-482/13),**
**Rosa María Hidalgo Vega (C-482/13),**
**Caixabank SA**
**pret**
**Manuel María Rueda Ledesma (C-484/13),**
**Rosario Mesa Mesa (C-484/13),**
**José Labella Crespo (C-485/13),**
**Rosario Márquez Rodríguez (C-485/13),**
**Rafael Gallardo Salvat (C-485/13),**
**Manuela Márquez Rodríguez (C-485/13),**
**Alberto Galán Luna (C-487/13),**
**Domingo Galán Luna (C-487/13)**

(Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena (Spānija) lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Direktīva 93/13/EEK — Ar patērētājiem noslēgts kredītlīgums — Negodīgi noteikumi — Nesaistoša iedarbība — Adekvāti un efektīvi pasākumi, lai novērstu netaisnīgu nosacījumu turpinātu piemērošanu — Piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūra

1. Ticamākais, ka Direktīvas 93/13/EEK[2] aizsākumos vairums dalībvalstu nebūtu varējušas paredzēt, kāda būs tās ietekme uz to tiesību sistēmām aptuveni divdesmit gadus vēlāk.

2. Viena šāda dalībvalsts ir Spānijas Karaliste. Pēc sprieduma *Aziz*[3] Spānijas likumdevējs nesen pieņēma jaunus likumdošanas aktus[4], lai atrisinātu problēmas, ko Tiesa tostarp norādījusi šajā spriedumā. Tiesai jau ir bijusi iespēja izvērtēt šos likumdošanas aktus[5]. Lietas, kurām iesniedzējtiesa ir pievērsusi Tiesas uzmanību, attiecas uz tādu Likuma Nr. 1/2013 aspektu, kurš atšķiras no tā, kas tika aplūkots lietā *Sánchez Morcillo* un *Abril García*. Šoreiz jautājums ir nevis par to, vai Spānijas tiesībās ir padarīta par

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

3 — C-415/11, EU:C:2013:164.

4 — 2013. gada 14. maija Likums Nr. 1/2013, ar ko nosaka pasākumus hipotēkas ņēmēju aizsardzības stiprināšanai, parāda restrukturēšanai un sociālajai īrei (*Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social*, turpmāk tekstā – Likums Nr. 1/2013", 2013. gada 15. maija *BOE* Nr. 116, 36373. lpp.).

5 — *Sánchez Morcillo* un *Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099.

neiespējamu vai pārmērīgi grūtu iespēja pārsūdzēt tiesas nolēmumu par parādu piedziņu, bet drīzāk, vai Spānijas procesuālie noteikumi par piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu atbilst Direktīvas 93/13 prasībai, saskaņā ar kuru dalībvalstij ir jānodrošina, lai patērētājiem nebūtu saistoši netaisnīgi nosacījumi.

3. Konkrētāk, *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena* (Marhenas pirmās instances un izmeklēšanas tiesa) (Spānija) – kopā ar virkni citu Spānijas tiesu [6] – ir uzdevusi Tiesai jautājumus, kas būtībā attiecas uz vienu Likuma Nr. 1/2013 pārejas noteikumu. Ar šo tiesību normu tiek noteikts maksimālais lielums paredzēto nokavējuma procentu likmei, kurus var atgūt, vēršot piedziņu uz hipotēku, un šī nokavējuma procentu likme nedrīkst būt lielāka par trīskāršu likumā paredzēto likmi. Ja šis maksimālais lielums ir pārsniegts, tiesām ir jāsniedz kreditoriem iespēja pielāgot paredzēto procentu likumi, lai tā būtu likumā paredzētajās robežās. Šie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu sniedz Tiesai vēl vienu iespēju izskaidrot ES patērētāju tiesību ietekmes robežas saistībā ar šāda veida valsts tiesību normām.

## I – **Tiesiskais regulējums**

### A – *Direktīva 93/13*

4. Direktīvas 93/13 preambulas 21. apsvērumā ir noteikts:

"[..] dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka negodīgus noteikumus neizmanto līgumos, ko pārdevējs vai piegādātājs slēdz ar patērētāju, un gadījumos, ja šādus noteikumus tomēr izmanto, tie nav patērētājam saistoši, bet līgums uz tiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem".

5. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un, ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

6. Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

7. Saskaņā ar Direktīvas 93/13 8. pantu "dalībvalstis var pieņemt vai saglabāt visstingrākos Līgumam atbilstīgus noteikumus jomā, uz ko attiecas šī direktīva, lai nodrošinātu visaugstāko patērētāja aizsardzības līmeni."

### B – *Spānijas tiesību akti*

8. Saskaņā ar Spānijas Civilkodeksa 1911. pantu parādniekam ir jāizpilda savas finanšu saistības, izmantojot visus savus pašreizējos vai nākotnes aktīvus.

6 — Papildus pašreizējām apvienotajām tiesvedībām norāde arī tiek sniegta uz šādām izskatīšanā esošām lietām: C-548/13 *Caixabank*; C-602/13 *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*; C-75/14 *Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria*; un C-90/14 *Banco Grupo Cajatres*.

9. Likuma par hipotēkām (*Ley Hipotecaria*), kas kodificēts ar 1946. gada 8. februāra dekrētu[7], kas grozīts ar Likumu Nr. 1/2013, 105. pantā ir noteikts, ka hipotēka var tikt noteikta kā nodrošinājums visa veida saistībām un ka tas negroza parādnieka neierobežoto personisko atbildību saskaņā ar Civilkodeksa 1911. pantu.

10. Civilprocesa likuma (*Ley de Enjuiciamiento Civil*), kas grozīts ar Likuma Nr. 1/2013 7. panta 1. punktu, 552. panta 1. punktā ir paredzēts, ka, ja tiesa uzskata, ka kāds no noteikumiem, kas minēts noteiktos izpildes dokumentos var tikt uzskatīts par negodīgu, tā uzklausa puses 15 dienu laikā. Pēc pušu uzklausīšanas tā nākamo piecu dienu laikā pieņem atbilstošu rīkojumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 561. panta 1. punkta 3) apakšpunktu.

11. Ar Likumu Nr. 1/2013 tika arī pievienots jauns 3) apakšpunkts Civilprocesa likuma 561. punkta 1) apakšpunktam, un tas ir formulēts šādi:

"Ja viens vai vairāki noteikumi tiek uzskatīti par negodīgiem, pieņemot rīkojumu, jānosaka, kādas ir šī negodīguma sekas, norādot, ka izpilde nav iespējama, vai arī nosakot izpildi, nepiemērojot par negodīgiem uzskatītos noteikumus."

12. Turklāt ar Likuma Nr. 1/2013 3. panta 2. punktu tika grozīts Likuma par hipotēkām 114. pants, pievienojot trešo punktu, kas formulēts šādi:

"Nokavējuma procenti par aizdevumiem vai kredītiem mājokļa iegādei, kas nodrošināti ar hipotēku uz attiecīgo mājokli, likumiskos procentus aizdevumiem naudā nevar pārsniegt vairāk nekā trīs reizes un var tikt uzkrāti vienīgi no nesamaksātas daļas. Šādi nokavējuma procenti nekādā gadījumā nevar tikt kapitalizēti, izņemot gadījumu, kas paredzēts Civilprocesa likuma 579. panta 2. punkta a) apakšpunktā."

13. Visbeidzot, Likuma Nr. 1/2003 otrais pārejas noteikums ir formulēts šādi:

"3. panta 2. punktā paredzētais nokavējuma procentu par hipotēku mājokļa iegādei ierobežojums ir jāpiemēro hipotēkām, kas ir izveidotas pēc šī likuma stāšanās spēkā.

Tāpat minētais ierobežojums ir jāpiemēro nokavējuma procentiem, kas paredzēti hipotēku līgumos mājokļa iegādei, radušies pirms likuma stāšanās spēkā un ir maksājami pēc šī likuma stāšanās spēkā datuma, kā arī jāpiemēro jebkādiem procentiem, kas bija uzkrāti un bija jāsamaksā līdz likuma stāšanās spēkā brīdim, bet kas vēl nav nomaksāti.

Piedziņas tiesvedībās vai ārpustiesas realizācijā, kas sākta, bet nav pabeigta pirms šī likuma stāšanās spēka, un tiesvedībās, kurās summa, saistībā ar kuru ir lūgts piedziņas rīkojums vai rīkojums par ārpustiesas pārdošanu, ir jau noteikta, tiesas sekretārs vai notārs nosaka pusei, kas lūdz piedziņu, desmit dienu periodu, lai pielāgotu šo summu saskaņā ar iepriekšējo punktu."

## II – **Fakti, tiesvedība un uzdotie jautājumi**

14. Galvenās tiesvedības attiecas uz četrām dažādām piedziņas gadījumu kopām, kurus ierosinājusi *Unicaja Banco* (lieta C-482/13) un *Caixabank* (lietas C-483/13, C-484/13, C-485/13 un C-487/13) (turpmāk tekstā – "bankas") saistībā ar virkni hipotēku piedziņu, kuras visas tika noslēgtas periodā no 2007. gada 5. janvāra līdz 2010. gada 20. augustam par summu EUR 249 000 apmērā vai mazākā apmērā.

7 — 1946. gada 27. februāra *BOE* Nr. 58, 1518. lpp.

15. Lietā C-482/13 hipotekārajam aizdevumam tika piemērota 18 % nokavējuma procentu likme, kura varēja tikt palielināta, ja četru procentpunktu pieskaitīšanas pielāgotajai procentu likmei rezultāts bija augstāka procentu likme, paredzot maksimālo nominālo likmi 25 % gadā. Lietās C-484/13, C-485/13 un C-487/13 hipotekārajiem aizdevumiem tika piemēroti 22,5 % nokavējuma procentu likme.

16. Turklāt visos šajos līgumos bija klauzula, saskaņā ar kuru aizdevējs varēja noteikt atmaksas datumu agrāk nekā bija noteikts vienošanās un pieprasīt, lai tiktu samaksāta atlikusī pamatsumma, procenti, nokavējuma procenti, izdevumi un izmaksas.

17. Laikā starp 2012. gada 21. martu un 30. oktobri bankas ierosināja piedziņas tiesvedības iesniedzējtiesā. Tomēr iesniedzējtiesa apturēja šīs tiesvedības, jo tai kļuva skaidrs, ka līgumu noteikumi par nokavējuma procentiem un paātrināto atmaksāšanu var patiešām būt negodīgi. Tādēļ *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena* 2013. gada 12. augustā nolēma apturēt tiesvedību un uzdot šādus prejudiciālus jautājumus:

“A) Vai atbilstoši [Direktīvai 93/13], īpaši direktīvas 6. panta 1. punktam, lai nodrošinātu patērētāju un lietotāju tiesību aizsardzību atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes principiem, gadījumā, kad valsts tiesa izvērtē negodīga noteikuma par nokavējuma procentiem esamību hipotekārā kredīta līgumos, tai ir jāatzīst šis noteikums par spēkā neesošu un nesaistošu vai arī, gluži pretēji, tai ir jāgroza attiecīgais noteikums par procentiem, nosūtot jautājumu līguma izpildītājam vai aizdevējam procentu pielāgošanai?

B) Vai [Likuma Nr. 1/2013] otrajā pārejas noteikumā ir ietverts skaidrs patērētāju interešu aizsardzības ierobežojums, netieši tiesai nosakot par pienākumu grozīt noteikumu par nokavējuma procentiem, kurš tiek uzskatīts par negodīgu, pielāgojot noteiktos procentus un atstājot spēkā negodīgo normu, tā vietā, lai atzītu noteikumu par spēkā neesošu un patērētājam nesaistošu?

C) Vai [Likuma Nr. 1/2013] otrais pārejas noteikums, ciktāl ar to tiek traucēta līdzvērtības un efektivitātes principu piemērošana patērētāju tiesību aizsardzības jomā un notiek izvairīšanās no spēkā neesamības un saistoša spēka neesamības sankcijas piemērošanas noteikumiem par nokavējuma procentiem, kas tiek uzskatīti par negodīgiem un kas ir ietverti hipotekārā kredīta līgumos, kuri ir noslēgti pirms [Likuma Nr. 1/2013] spēkā stāšanās, ir pretrunā [Direktīvai 93/13/EEK] par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, īpaši tās 6. panta 1. punktam?”

18. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2013. gada 10. oktobra rīkojumu visas lietas tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesam, kā arī sprieduma taisīšanai.

19. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Unicaja Banco*, *Caixabank*, Spānijas valdība un Komisija, un visi minētie sniedza mutvārdu apsvērumus 2014. gada 10. septembra tiesas sēdē.

## III – **Analīze**

### A – *Ievada apsvērumi*

20. Kā izriet no lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, trīs uzdotie jautājumi ir viena plašāka jautājuma dažādi aspekti. Tomēr ieinteresētie lietas dalībnieki uztver šo trīs aspektus dažādi [8].

21. Iesākumā es norādu, ka ar B jautājumu iesniedzējtiesa lūdz Tiesu interpretēt valsts tiesības līdz pat to spēkā esamības izvērtēšanai. Tas pārsniedz Tiesas kompetenci saskaņā ar LESD 267. pantu un līdz ar to tiesai acīmredzami nav jurisdikcijas atbildēt uz šo jautājumu. Taču kritika, kuru iesniedzējtiesa pauž par Likumu Nr. 1/2013, arī ir izklāstīta C jautājumā, ar kuru tiek jautāts par otrā pārejas noteikuma saderīgumu ar Direktīvu 93/13 un, konkrētāk, ar šīs direktīvas 6. panta 1. punktu. No tā izriet, ka katrā ziņā Tiesa var izskatīt neskaidros aspektus, kuri iesniedzējtiesai šajā ziņā ir radušies.

22. Turklāt A jautājums un C jautājums šķiet saistīti, ciktāl ar abiem tiek jautāts par līguma nosacījuma, kas tiek uzskatīts par negodīgu, juridiskajām sekām. Ar A jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, kādas kompetences un pienākumi ir valsts tiesai saskaņā Direktīvu 93/13 saistībā ar nokavējuma procentu klauzulu, kura tiek uzskatīta par negodīgu. Taču ar C jautājumu šī tiesa būtībā jautā, vai tāda tiesību norma kā Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums ir saderīgs ar direktīvu, ciktāl ar to tiekot ierobežotas šīs kompetences un pienākumi.

23. Manai pieejai tādējādi būs divas daļas. Lai gan atbilde uz A jautājumu ir samērā acīmredzama, atbildei uz C jautājumu ir jābūt niansētākai, tostarp ņemot vērā Spānijas valdības iesniegtos apsvērumus.

### B – *Valsts tiesas kompetences un pienākumi saskaņā ar Direktīvu 93/13 saistībā ar nokavējuma procentu klauzulu, kura tiek uzskatīta par negodīgu*

24. Ar A jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai Direktīvā 93/13 un, konkrēti, tās 6. panta 1. punktā tai ir paredzēts pienākums atcelt līguma noteikumu, ar kuru ir noteikta par negodīgu atzīta nokavējuma procentu likme, vai arī tā vietā tai ir jāsamazina šāda procentu likme vai jāatzīst šāda samazināšana.

25. Kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma, jautājums, kas apskatīts A jautājumā, jau ir atrisināts spriedumā *Banco Español de Crédito* [9] un spriedumā *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito* [10]. Spriedums *Kásler* un *Káslerné Rábai* [11], kas pasludināts pēc tam, kad Tiesā tika saņemti izskatāmie lūgumi sniegt prejudiciālo nolēmumu, arī var sniegt norādes.

26. Saskaņā ar šiem spriedumiem Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir noteikts, ka valsts tiesām ir vienīgi pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, lai patērētājam tas nebūtu saistošs, bet tām nav tiesību koriģēt tā saturu. Ar patērētāju noslēgtajam līgumam principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot negodīgu noteikumu svītrošanu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama [12].

8 — Komisija uzskata, ka A jautājums attiecas uz valsts tiesas pilnvarām saistībā ar hipotēkas līgumu negodīgiem noteikumiem, turpretim B un C jautājums uz tām attiecas netieši un tādā veidā, kas ir saistīts ar Likuma Nr. 1/2013 Otro pārejas noteikumu. Komisija attiecīgi norāda, ka jautājums B un C ir jāapskata kopā. Taču Spānijas valdība uzskata, ka gan A, gan B. jautājums attiecas uz Likuma par hipotēkām 114. panta grozījuma saderīgumu ar Direktīvu 93/13, taču C jautājums attiecas uz to, ka ar Likuma Nr. 1/2013 Otro pārejas noteikumu, iespējams, ir pārkāpts ekvivalences princips un efektivitātes princips. Tādēļ šī valdība iesaka sniegt kopīgu atbildi uz A un B jautājumu. Abas bankas uzskata, ka šie jautājumi ir līdzīgi. Tomēr *Unicaja Banco* iesaka sniegt individuālu atbildi uz katru jautājumu, savukārt *Caixabank* iesaka sniegt vienotu atbildi.

9 — C-618/10, EU:C:2012:349.

10 — C-488/11, EU:C:2013:341.

11 — C-26/13, EU:C:2014:282.

12 — Skat. spriedumu *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito*, EU:C:2013:341, 57. punkts un tajā minētā judikatūra.

27. Konkrētāk, saistībā ar soda klauzulām Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu nevar interpretēt tādējādi, ka atbilstoši tam valsts tiesa gadījumā, kad tā konstatējusi starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma par līgumsodu negodīgumu, drīkst samazināt patērētājam piemērojamā līgumsoda apmēru tā vietā, lai tam attiecīgo līguma noteikumu nepiemērotu vispār [13].

28. Spriedumā *Banco Español de Crédito* attiecīgais negodīgais noteikums regulēja nokavētos maksājumus saistībā ar aizdevumu transporta līdzekļa iegādei. Spriedums *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito* attiecās uz soda klauzulu, kas iekļauta dzīvojamo telpu īres līgumā, kurā paredzēti nokavējuma procenti.

29. Taču spriedums *Kásler* un *Káslerné Rábai* attiecās uz restitūciju, kas ir izņēmuma gadījums. Šajā lietā iesniedzējtiesa jautāja, vai valsts tiesai ir ļauts aizstāt ar valsts tiesību deklaratīvām tiesību normām negodīgus noteikumus patērētāju līgumos apstākļos, kuros, ja līgums nevarētu turpināt pastāvēt bez attiecīgā noteikuma, līguma padarīšana par spēkā neesošu varētu būt nelabvēlīga patērētājam. Tiesa norādīja, ka visa kredītlīguma, kas noslēgts ar patērētāju, atzīšanas par spēkā neesošu sekas parasti ir tādas, ka ir jāsamaksā visa neatmaksātā aizdevuma daļa; tas parasti ir par sliktu patērētājam, nevis aizdevējam. Šādā īpašā situācijā Tiesa tādējādi nosprieda, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neiestājas pret valsts tiesību normu, kas ļauj tiesai sniegt risinājumu saistībā ar šī noteikuma spēkā neesamību, to aizstājot ar papildus valsts tiesību normu [14].

30. Tomēr spriedumam *Kásler* un *Káslerné Rábai* nav nozīmes saistībā ar izskatāmajām lietām. Nav skaidrs, kādēļ attiecīgās negodīgās nokavējuma procentu klauzulas padarīšana par spēkā neesošu būtu nelabvēlīga patērētājam aizņēmuma ņēmējam, lai gan tā vispār atceļ šādas kreditora tiesības, kurš ir atsaucies uz šo negodīgo noteikumu. Turklāt, neskatoties uz banku apgalvoto tiesas sēdē, tam, ka grozīšanas pilnvaras var tikt piešķirtas ar valsts tiesību normu, nevis drīzāk ar tiesas rīcības brīvības izpausmi, nav nozīmes. Patiešām, kā ir norādīts Direktīvas 93/13 8. pantā, tā paredz minimālu saskaņošanu, kas nozīmē, ka dalībvalstis var pieņemt vai paturēt spēkā noteikumus, kas sniedz *lielāku* patērētāju aizsardzību nekā tā, ko nodrošina direktīva. Līdz ar to atbildei uz A jautājumu nebūtu jāatšķiras no atbildes, kas sniegta spriedumā *Banco Español de Crédito* un spriedumā *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito*, kuru es esmu kopsavilkuma veidā izklāstījis iepriekš 26. punktā.

### *C – Likuma Nr. 1/2013 otrā pārejas noteikuma saderīgums ar Direktīvu 93/13, ņemot vērā valsts tiesas pienākumu atbilstoši šai direktīvai atcelt negodīgos līguma noteikumus*

31. C jautājums ir par to, vai Direktīva 93/13 un, konkrētāk, tās 6. panta 1. punkts ir saderīgs ar Likuma Nr. 1/2013 otro pārejas noteikumu, kurš attiecas uz piedziņas tiesvedību vai ārpustiesas pārdošanu, kas sākta, bet nav pabeigta pirms 2013. gada 15. maija, kā arī uz tiesvedībām, kurās summa, saistībā ar kuru ir izdots piedziņas rīkojums vai rīkojums par ārpustiesas pārdošanu, ir jau noteikta. Iesniedzējtiesa būtībā vēlas uzzināt, vai šādās tiesvedībās kreditors, kas lūdz izmaksāt nokavējuma procentus saskaņā ar līguma noteikumu, ar kuru šāda likme ir noteikta augstāka nekā likumiskā likme (trīs reizes lielāka par likumisko likmi), var pielāgot nokavējuma procentu likmi, lai tā nepārsniegtu šo maksimālo lielumu.

13 — Spriedums *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito*, EU:C:2013:341, 59. punkts.

14 — EU:C:2014:282, 80.–85. punkts un rezolutīvās daļas 3) punkts.

32. Vispirms, lai gan šo jautājumu iesniedzējtiesa nav izvirzījusi, šķiet lietderīgi īsumā apskatīt jautājumu, vai Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkts liedz Tiesai atbildēt uz jautājumu par attiecīgās valsts tiesību normas saderīgumu ar šo direktīvu [15]. Patiešām bankas apgalvo, ka Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums ir obligāta tiesību norma, kas piemērojama neatkarīgi no pušu gribas un kas neietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā.

33. Es jau apskatīju līdzīgu argumentu lietā *Sánchez Morcillo* un *Abril García* [16]. Atšķirīgā no tās lietas šajās lietās iesniedzējtiesa ir tieši apšaubījusi attiecīgajos hipotēkas līgumos ietverto nokavējuma procentu noteikumu godīgumu. Šajā sakarā iesniedzējtiesa vēlas uzzināt, kāds ir tās kompetenču un pienākumu apjoms saskaņā ar Direktīvu 93/13, ja šāda klauzula tiek uzskatīta par negodīgu. Tādēļ tā ir pilnībā atšķirīga situācija salīdzinājumā ar to, kas bija spriedumā *Barclays Bank* [17], kurā Tiesa nosprieda, ka attiecīgās valsts tiesību normas šajā lietā, atbilstoši kurām tika regulēta Spānijas piedziņas procedūra, bija likumi un noteikumi, kas nebija izklāstīti apstrīdētajā līgumā un bija izslēgti no direktīvas piemērošanas jomas.

34. Turpinot es atgādināšu, ka, lai gan tiesvedībā saskaņā ar LESD 267. pantu Tiesa nevar spriest par valsts tiesību normas saderīgumu ar ES tiesībām vai interpretēt valsts likumdošanas aktus, tā tomēr var sniegt valsts tiesai ES tiesību interpretāciju par visiem šādiem aspektiem, kas var šai tiesai palīdzēt atrisināt saderīguma jautājumu saistībā ar tās izskatāmo lietu [18]. Šādas palīdzības sniegšanai noteikti ir nepieciešams, lai Tiesa kaut minimāli saprastu atbilstošās valsts tiesību normas, lai gan ir acīmredzams, ka šī saprašana ir jāpārbauda vienīgi valsts tiesai. Paturot prātā šo vispārējo atgādinājumu, es norādīšu sekojošo.

35. Ņemot vērā Tiesas spriedumu *Banco Español de Crédito* un *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito*, ir saprotams, ka Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums var būt izraisījis zināmas domstarpības, ciktāl tas var tikt uzskatīts par tādu, ar kuru valsts tiesai tiek noteikts pienākums atzīt nokavējuma procentu likmes samazināšanu – tā vietā, lai atzītu attiecīgo līguma noteikumu par spēkā neesošu – par sliktu patērētājiem. Tomēr es ieteiktu būt piesardzīgiem šāda secinājuma izdarīšanā, kurš, šķiet, ir balstīts uz vienkāršu pārpratumu. Šāds uzskats ir balstīts uz samērā pievilcīgu ideju, ka Likuma Nr. 1/2013 otrajā pārejas noteikumā savā ziņā i) ir noteikti apstākļi, kuros līgumiskā nokavējuma procentu likme ir godīga un ii) traucē valsts tiesai izpildīt savu pienākumu atcelt klauzulu, kuru tā uzskata par negodīgu. Tomēr valsts tiesību normas, kas iesniegtas izskatīšanai Tiesā, nevar pamatot šādu hipotēzi. Iztaujāta par šo aspektu tiesas sēdē, Spānijas valdība apstiprināja, ka šis pieņēmums ir kļūdains. Citi lietas dalībnieki neiebilda (vismaz teorētiski).

36. Iespēja, kas ir kreditoram saskaņā ar Likuma Nr. 1/2013 otrā pārejas noteikumu, piedzīšanas tiesvedības gaitā pielāgot nokavējuma procentu likmi, lai tā būtu zemāka par likumā noteikto nokavējuma procentu maksimālo lielumu, kurus var piedzīt, veicot piedziņu pret hipotēkas priekšmetu, – ievērojot noteiktas prasības – šķiet, ka pilnībā nodalāma no jautājuma, vai līguma noteikums, kas ir piedzīšanas procedūras pamatā, ir godīgs. No paša šīs tiesību normas formulējuma izriet, ka tas ir piemērojams *gan godīgiem, gan negodīgiem* līguma noteikumiem.

37. Tādā pašā ziņā arī šķiet, ka Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums attiecas uz līguma noteikumiem, kuru godīgums nav izvērtējams saskaņā ar Direktīvu 93/13. Piemēram, šķiet, ka Likums Nr. 1/2013 ir piemērojams noteikumiem, par kuriem ir notikusi vienošanās individuāli un kuri neietilpst direktīvas piemērošanas jomā, kā tas noteikts tās 3. panta 1. punktā. Otrkārt, pieņemot, ka nokavējuma procentu samaksāšana – kā viena veida procentu samaksāšana – var tikt raksturota kā viena no hipotekārā aizdevuma pamatpienākumiem, jo tā ir daļa no *quid pro quo* par piešķirto

15 — Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā ir paredzēts: "Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas [..]".

16 — Skat. spriedumu C-169/14, EU:C:2014:2110, 22.–28. punkts.

17 — C-280/13, EU:C:2014:279, 40. un 42. punkts. Šajā sakarā skat. arī 2012. gada 8. novembra rīkojumu lietā *SKP*, C-433/11, EU:C:2012:702, 32.–34. punkts, un lietā *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 76.–80. punkts.

18 — Tostarp skat. spriedumu *KGH Belgium*, C-351/11, EU:C:2012:699, 17. punkts un tajā minētā judikatūra.

kredītlīniju [19]; noteikuma, saskaņā ar kuru tiek regulēti nokavējuma procenti ar patērētāju noslēgtā kredītlīgumā, godīgums būtu izslēgts no izvērtēšanas saskaņā ar direktīvas 4. panta 2. punktu (ja tas ir formulēts vienkāršā skaidrā valodā). Abās iepriekš izklāstītajās situācijās direktīva teorētiski nevar tikt izmantota, lai apstrīdētu nokavējuma procentu klauzulu. Tomēr nokavējuma procentu apmērs, saistībā ar kuriem hipotēka kalpo kā nodrošinājums, un kas tādēļ var tikt atgūti piedziņas tiesvedībā, var vēl tikt pielāgots saskaņā ar Likuma Nr. 1/2013 otro pārejas noteikumu, ja šāda nokavējuma procentu likme pārsniedz likumisko maksimālo lielumu.

38. Šādas ciešas sasaistes neesamība starp Likuma Nr. 1/2013 otro pārejas noteikumu un Direktīvu 93/13 kļūst vēl jo acīmredzamāka, ņemot vērā to, ka Likums par hipotēkām, konkrētāk, tā 114. panta trešais teikums – uz kuru attiecas Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums – attiecas tikai uz noteiktām procentu likmēm piedziņas vēršanas uz hipotēku procedūrā, neatkarīgi no tā vai aizdevējs ir tirgotājs un vai parādnieks ir patērētājs. Taču atbilstoši Direktīvas 93/13 1. pantam tā ir piemērojama horizontāli visiem līgumiem, ja tie ir noslēgti starp patērētāju un tirgotāju.

39. Savos rakstveida apsvērumos Spānijas valdība šajā sakarā konkrētāk norāda, ka Likuma par hipotēkām 114. panta trešā teikuma un tādā pat ziņā Likuma Nr. 1/2013 otrā pārejas noteikuma mērķis ir ierobežot maksimālo lielumu, kas ir nodrošināts ar ieķīlāto īpašumu, lai ierobežotu līgumisko saistību apjomu, par kuru attiecībā pret trešajām personām var vērst piedziņu atbilstoši hipotēkai. Piedzenamā nokavējuma procentu robeža, kas noteikta šajās tiesību normās un kas nedrīkst pārsniegt likumisko likmi vairāk nekā trīs reizes un kuri var uzkrāties vienīgi par neizmaksāto daļu, attiecas uz hipotekārajiem aizdevumiem saistībā ar parādnieka galveno mājokli. Tiesas sēdē Spānijas valdība apstiprināja, ka ar šīm tiesību normām tiek ierobežots vienīgi nokavējuma procentu apjoms saistībā ar ieķīlāto īpašumu, neskatoties uz pārējiem parādnieka aktīviem, pret kuriem kreditors vēl var vērst pilnu piedziņu par neatmaksāto daļu saskaņā ar Spānijas Civilkodeksa 1911. pantu. Ņemot vērā šīs valdības apsvērumus, man šķiet, ka Likuma par hipotēkām 114. panta trešais teikums un saistībā ar pārejas situācijām Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums faktiski neregulē nokavējuma procentu likmi kā tādu, kas ir tīri līgumisks jautājums, bet vienīgi nosaka robežas nokavējuma procentu apjomam, kurus var atgūt, vēršot piedziņu pret hipotēku. Tādēļ aizdevējs var joprojām prasīt pilnu samaksu par neatmaksātajām daļām, kuru var veikt ar pārējiem parādnieka aktīviem. Ja šī Spānijas tiesību interpretācija ir pareiza – kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – es neredzu, kā šīs tiesību normas skar vai pat kā tās ierobežo tiesības, kas patērētājiem ir saskaņā ar Direktīvu 93/13.

40. Protams, var tikt apgalvots, ka maksimālā nokavējuma procentu likme saistībā ar hipotekārajiem aizdevumiem, kas paredzēta Likuma par hipotēkām 114. pantā – un tādā pašā veidā Likuma Nr. 1/2013 otrajā pārejas noteikumā – savā ziņā "ietekmē" vērtējumu par to, vai konkrētā procentu likme ir godīga saskaņā ar Direktīvu 93/13, tādā ziņā, ka tā varētu tikt interpretēta kā tāda, kas atļauj pieeju, saskaņā ar kuru visas nokavējuma procentu likmes var tikt uzskatītas par godīgām un, tieši pretēji, visas, kas pārsniedz šo maksimālo lielumu, nebūtu godīgas [20]. Iesniedzējtiesa norāda, ka Likuma Nr. 1/2013 otrajā pārejas noteikumā "netieši" ir prasīts, lai Spānijas tiesas labotu nokavējuma procentu klauzulu, kura tiek uzskatīta par negodīgu. Tomēr tā nepaskaidro, kādēļ šī klauzula ir netieša. Šajā ziņā es sniegšu šādus apsvērumus.

41. Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktā ir paredzēts, ka līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti. No tā izriet, ka ir jāņem vērā arī noteikuma sekas, kas izriet saskaņā ar līgumam piemērojamajām tiesību normām; tas nozīmē, ka ir jāņem vērā valsts tiesību akti [21].

19 — Par šo jautājumu skat. manus secinājumus lietā *Kásler* un *Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:85, 58.–61. punkts.

20 — Tiesas sēdē Spānijas valdība uz tā, kā uz "saistītajām" vai "sekundārajām" šo tiesību normu sekām; bankas (iespējams nedaudz pārsteidzoši) arī norādīja uz šādām sekām.

21 — 2014. gada 3. aprīļa rīkojums *Sebestyén*, C-342/13, EU:C:2014:1857, 29. punkts un tajā minētā judikatūra.

42. Šajā ziņā, lai gan Likuma par hipotēkām 114. panta trešajā teikumā un saistībā ar pārejas periodu Likuma Nr. 1/2013 otrajā pārejas noteikumā attiecībā uz piedziņas vēršanas pret hipotēkas objektu procedūru ir ierobežots nokavējuma procentu apjoms, kas piedzenams no hipotēkas realizēšanas, nosakot, ka šis apjoms nedrīkst pārsniegt likumisko procentu likmi vairāk nekā trīs reizes, tas nenozīmē ne to, ka minētā procentu likme automātiski ir negodīga saskaņā ar direktīvu, ne to, ka viss, kas ir zem tās, automātiski godīgs. Nav zelta noteikuma par to, kad nokavējuma procentu likme automātiski ir kvalificējama par negodīgu. Maksimālās procentu likmes, kas noteiktas noteiktā valsts tiesību jomā, ir tikai viens aspekts, kas jāņem vērā. Acīmredzams, ka ir vienkārši neiespējami ieņemt pamatotu nostāju par nokavējuma procentu klauzulas godīgumu, tikai to salīdzinot ar likumisko procentu likmes reizinātāju. Tas ir labi ilustrēts ar Direktīvas 93/13[22] pielikuma e) punktu, kurā ir minēts "pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt savas saistības, maksāt *nesamērīgi* lielu kompensāciju" (izcēlums mans), jo pēc definīcijas vienīgi ar izvērtēšanu katrā konkrētā gadījumā var noteikt, vai kompensācija ir samērīga konkrētā situācijā. Šajā ziņā man šķistu, ka nokavējuma procentu likmes godīguma novērtējuma aizdevuma līgumā (atkal pieņemot, ka šādi procenti nav daļa no *essentialia negotii* vai ir citādā veidā izslēgti no izskatīšanas) atskaites punkts būtu aizdotā summa un aizdevuma termiņš, kas var atšķirties katra konkrētā līguma gadījumā. Tomēr galīgajā analīzē šis nav vērtējums Tiesai, bet gan valsts tiesām, kuras ir labākā stāvoklī, lai izvērtētu visus konkrētās lietas apstākļus, un kuras pilnībā pārzina saskaņā ar valsts tiesībām piemērojamo vispārējo režīmu[23].

43. Katrā ziņā, ja argumentācijas labad pieņemtu, ka ar patērēju noslēgtā hipotekārā aizdevuma līgumā ir noteikta nokavējuma procentu likme, kas ir zemāka par trīskāršu likumā noteikto procentu likmi, bet kas konkrētajos apstākļos izrādās negodīga saskaņā ar Direktīvu 93/13, tad nav šaubu par to, ka šīs direktīvas 6. pants liedz aizvietot negodīgo līgumisko nokavējuma procentu likmi ar zemāku un tādējādi mazāk nelabvēlīgu likmi, kas noteikta valsts tiesībās. Šajā ziņā nekas neliecina, ka Spānijas tiesai ir liegts pilnībā nepiemērot negodīgu noteikumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 561. panta 1. punkta 3) apakšpunktu. Ierobežojums šajā ziņā vismaz prasītu to, ka priekšroka tiek dota Likuma par hipotēkām 114. panta trešajam teikumam – un pārejas situāciju gadījumā Likuma Nr. 1/2013 otrajam pārejas noteikumam – pār Civilprocesa likuma 561. panta 1. punkta 3) apakšpunktu. Tomēr lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu nekas nav norādīts, kas liecinātu, ka Spānijas tiesības ir šādi jāinterpretē. Tieši pretēji, Spānijas valdība norāda, ka, vienīgi ja līguma klauzula tiek uzskatīta par tādu, kas *nav* negodīga, tad kā papildus pasākums ir piemērojams primārā mājokļa aizsardzībai noteiktais maksimālais lielums Likuma par hipotēkām 114. pantā – un saistībā ar pārejas situācijām Likuma Nr. 1/2013 otrajā pārejas noteikumā. To, protams, ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir kompetence interpretēt valsts tiesības[24].

44. Tādējādi, interpretējot valsts tiesības saskaņā ar Direktīvu 93/13, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā viss tiesību kopums un jāpiemēro valsts tiesībās atzītās interpretācijas metodes tādā veidā, lai sasniegtu rezultātu, kas paredzēts saskaņā ar šīs direktīvas 6. panta 1. punktu, lai nodrošinātu, ka patērētāju tiesības ir efektīvi aizsargātas[25]. Faktiski man šķiet, ka tas ir veids, kā Spānijas valdība interpretē Spānijas tiesības – saskaņā ar direktīvu dodot priekšroku negodīgas nokavējuma procentu klauzulas

22 — Direktīvas 93/13 pielikumā ir indikatīvs un neizsmeļošs noteikumu saraksts, kas var tikt uzskatīti par negodīgiem. Turpat, 31. punkts un tajā minētā judikatūra.

23 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Freiburger Kommunalbauten*, C-237/02, EU:C:2004:209, 22. un 25. punkts, un *Kušionová*, EU:C:2014:2189, 73. punkts.

24 — Tiesas sēdē Spānijas valdība norādīja, ka tiesvedības Tiesā laikā 83. panta formulējums Karaļa 2007. gada 16. novembra Dekrētā Nr. 1/2007, ar kuru tiek apstiprināta vispārējā likuma par patērētāju un lietotāju aizsardzību un par papildus likumiem konsolidētā versija (*Real Decreto Legislativo* 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias; 2007. gada 30. novembra *BOE* Nr. 287, 49181. lpp.) – kurš varētu būtu bijis jautājumu pamatā par tiesnešu kompetenci atbilstoši Spānijas tiesībām pielāgot klauzulu, kas uzskatīta par negodīgu – ir ticis grozīts ar 2014. gada 27. marta Likumu Nr. 3/2014 (2014. gada 28. marta *BOE* Nr. 76). Tagad šī tiesību norma ir formulēta šādi: "Negodīgi noteikumi ir spēkā neesoši un netiek uzskatīti par līguma daļu. Šajā ziņā uzklausījušam lietas dalībniekus, tiesnesim ir jāpasludina negodīgo klauzulu līgumā spēkā neesamība; taču šis līgums joprojām pusēm ir saistošs atbilstoši tiem pašiem nosacījumiem, ja tas spēj pastāvēt bez šādas klauzulas."

25 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 31. punkts. Skat. arī spriedumu *Jőrös*, C-397/11, EU:C:2013:340, 52. punkts, un EBTA Tiesas 2014. gada 28. augusta spriedumu lietā E-25/13 *Engilbertsson*, 163 punkts.

nepiemērošanai pār vienkāršu nokavējuma procentu likmes pielāgošanu – un tā ir vienīgā interpretācija, kas nodrošina Likuma Nr. 1/2013 saderīgumu ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā paredzētajām prasībām. Turklāt šīs valdības paustā nostāja arī norāda, ka šāda interpretācija patiešām ir iespējama saskaņā ar Spānijas tiesībām.

45. Rezumējot, es uzskatu, ka Direktīva 93/13 neattiecas uz valsts tiesību normām, saskaņā ar kurām nokavējuma procentu likmes ir jāpielāgo piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūru vajadzībām, ja šādas tiesību normas ir piemērojamas neatkarīgi no attiecīgās procentu likmes godīguma. Ja valsts tiesību norma (tāda kā Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums) piedziņas procedūras ietvaros ierobežo atgūstamo nokavējuma procentu apjomu, vēršot piedziņu pret hipotēku, tad tas ir par labu visiem hipotekārajiem parādniekiem (ne obligāti patērētājiem). Ciktāl runa ir par patērētājiem, tad tiktāl, ciktāl šāda tiesību norma papildina to tiesības saskaņā ar Direktīvu 93/13 – piemēram, saistībā ar klauzulām, kas nav negodīgas vai kas nav šīs direktīvas piemērošanas jomā – tā tiem nodrošina labāku aizsardzību, kā tas ir veicināts direktīvas 8. pantā [26].

46. Tomēr nobeiguma analīzē, nostāja, kuru es esmu ieņēmis, var nebūt noteicoša pamattiesvedību iznākumam. Spriežot pēc lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu satura, šķiet, ka iesniedzējtiesa sliecas uzskatīt, ka nokavējuma procentu likmes, kas saistītas ar attiecīgajiem hipotekārajiem aizdevumiem, *ir* faktiski negodīgas. Ja, pamatojoties uz visaptverošu vērtējumu, iesniedzēja tā izlems, tad no manas atbildes uz A jautājumu izriet, ka iesniedzējtiesai ir jānodrošina, ka patērētājiem nav saistoši šie noteikumi, bez pašas likmes pielāgošanas vai bez tās aizstāšanas ar likmi, kas noteikta Spānijas tiesību aktos.

47. Visbeidzot, jānorāda, ka C jautājuma formulējumā ir atsauce uz ekvivalences un efektivitātes principiem. Tomēr, ņemot vērā iepriekš minēto, nešķiet, ka šī principi būtu skarti jebkādā veidā; tādēļ es par tiem nesniedzu nekādus turpmākus apsvērumus.

## IV – **Secinājumi**

48. Ņemot vērā iepriekš minēto, es iesaku Tiesai uz *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena* (Spānija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) ar Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punktu tiek prasīts, lai valsts tiesas nepiemērotu negodīgu līguma noteikumu tā, lai tam nav saistošu seku attiecībā pret patērētāju, bet ar to netiek šīm tiesām atļauts grozīt šī noteikuma saturu. Ar patērētāju noslēgtajam līgumam principā ir jāpastāv bez kāda cita grozījuma, kā vien tas, kas izriet no negodīgo noteikumu svītrošanas, ciktāl šāda līguma paturēšana spēkā ir iespējama saskaņā ar valsts tiesībām;

2) tāda valsts tiesību norma kā 2013. gada 14. maija Likuma Nr. 1/2013 otrais pārejas noteikums, ar ko nosaka pasākumus hipotēkas ņēmēju aizsardzības stiprināšanai, parāda restrukturēšanai un sociālajai īrei (Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social), atbilstoši kuram kreditors, kas lūdz īstenot piedziņu saskaņā ar hipotekārā aizdevuma līgumu, kurā ietverta klauzula, saskaņā ar kuru nokavējuma procentu likme ir vairāk nekā trīs reizes augstāka par likumisko procentu likmi, var pielāgot nokavējuma procentu apjomu, kuri atgūstami, vēršot piedziņu pret hipotēkas objektu, tā, lai šī likme nepārsniedz maksimālo lielumu, ir saderīga ar Direktīvu 93/13 un, konkrētāk, tās 6. panta 1. punktu, ciktāl šādas tiesību normas piemērošana neskar valsts tiesu pienākumu saskaņā ar direktīvu nepiemērot negodīgu līguma noteikumu ar patērgātāju noslēgtajos līgumus tā, lai tas

26 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Pereničová* un *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 34. un 35. punkts.

nerada saistošas sekas attiecībā pret patērētāju, taču negrozot tā saturu. Iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai tas tā ir, ņemot vērā visu valsts tiesību kopumu un piemērojot šajās tiesībās atzītās interpretācijas metodes.